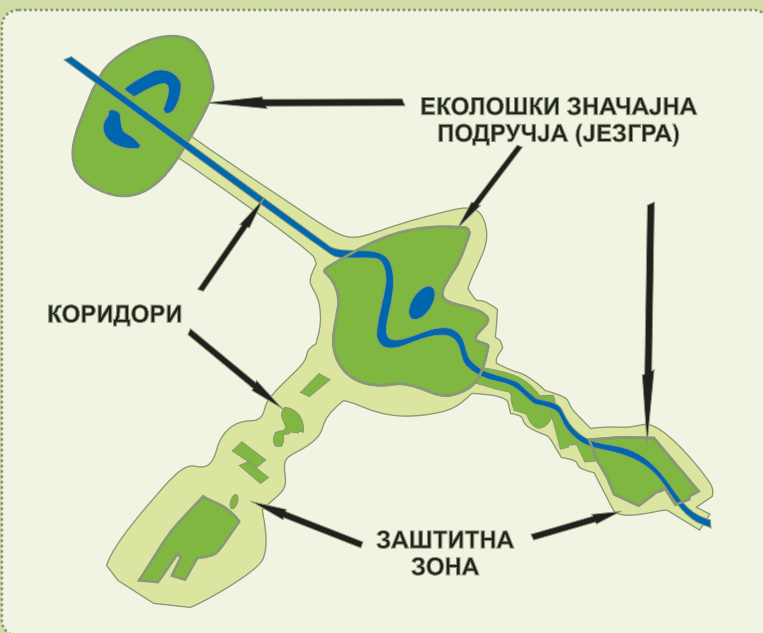

Еколошке мреже

Заштита биодиверзитета директно обезбеђује очување природних система и процеса, а такође доприноси и очувању способности адаптације на измењене услове средине, као што су климатске промене. Еколошка мрежа је кохерентни систем просторних целина у природном и/или блиско-природном стању који су издвојени са циљем одржавања и унапређења еколошких функција, а истовремено пружају одговарајуће могућности за одрживо коришћење природних ресурса. „Језгра“ мреже представљају подручја значајна за очување биодиверзитета која су међусобно повезана еколошким коридорима, а у случају потребе одређује се и заштитна зона која смањује негативне утицаје окружења. Формирање националне еколошке мреже је мултидисциплинарни задатак, који треба да дефинише и обједини потребе заштите природе, водопривреде, пољопривреде и шумарства, као и економске интересе локалног становништва, у складу са могућностима развоја појединачних региона.

Стратегија очувања Паневропског биолошког и предеоног диверзитета (PEBLDS) предвиђа формирање Паневропске еколошке мреже која је састављена од националних еколошких мрежа. Еколошка мрежа обједињује и подручја која су најзначајнија за испуњење наших међународних обавеза са аспекта заштите природе и животне средине. Поједина подручја националних мрежа од међународног значаја, као делова међународних еколошких мрежа (Емералд, Natura 2000), могу да добију посебну стручну помоћ или додатну законску заштиту. Формирање еколошке мреже је регулисано Законом о заштити природе и Уредбом о еколошкој мрежи.

Органи управе надлежни за формирање и унапређење еколошке мреже:
Министарство енергетике, развоја и заштите животне средине
Омладинских бригада 1, 11070 Нови Београд
web: <http://www.merz.gov.rs>

Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине
Булевар Михајла Пупина 16, 21000 Нови Сад
тел: +381 21 487-4719; факс: +381 21 456-238
web: <http://www.ekourb.vojvodina.gov.rs>
e-mail: ekolog@vojvodina.gov.rs

Издавање делова еколошке мреже, формирање базе података и стручни надзор врши:

Покрајински завод за заштиту природе
Радничка 20а, факс 50, 21121 Нови Сад
тел: +381 21 489-6301; факс: +381 21 661-6252
web: <http://www.pzzp.rs>
e-mail: novi.sad@pzzp.rs

Адресе надлежне **Покрајинске инспекције за заштиту животне средине** (по седиштима):

21000 **Нови Сад**, Булевар Михајла Пупина 6
тел:+381 21 423-791; тел/факс: +381 21 520-628

24000 **Суботица**, Трг Лазара Нешића 1
тел/факс: +381 24 641-103

23000 **Зрењанин**, Трг Слободе 10
тел/факс:+381 23 511-925

26000 **Панчево**, Трг Краља Петра I 2-4
тел:+381 13 345-580; факс:+381 13 346-941

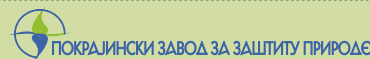
22000 **Сремска Митровица**, Светог Димитрија 8
тел: +381 22 624-660; факс: +381 22 610-562

заједнички e-mail: inspekcija.zastitasredine@vojvodina.gov.rs

Због разноврсности станишта унутар еколошке мреже, прецизне мере управљања елементима мреже нису одређене Законом и подзаконским актима. Овај задатак се остварује посебним **Плановима управљања**, а управљачи елемената мреже треба да буду локалне или регионалне организације чије делатности се преклапају са очувањем природних и полуприродних станишта датог региона.

Легислатива везана за еколошку мрежу

- Закон о заштити природе („Службени гласник РС”, број 36/09, 88/2010, 91/2010);
- Уредба о еколошкој мрежи Републике Србије („Сл. Гласник РС“ бр. 102/2010);
- Конвенција о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта (“Службени гласник РС - Међународни уговори”, бр. 102/2007.);
- Закон о потврђивању Конвенције о очувању миграторних врста дивљих животиња (“Сл. гласник РС - Међународни уговори”, бр. 102/2007);
- Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива (“Сл. гласник РС”, бр. 5/2010);
- Правилник о специјалним техничко-технолошким решењима која омогућавају несметану и сигурну комуникацију дивљих животиња (“Сл. гласник РС”, број 72/10);
- Правилник о компензацијским мерама (“Сл. гласник РС”, број 20/10).

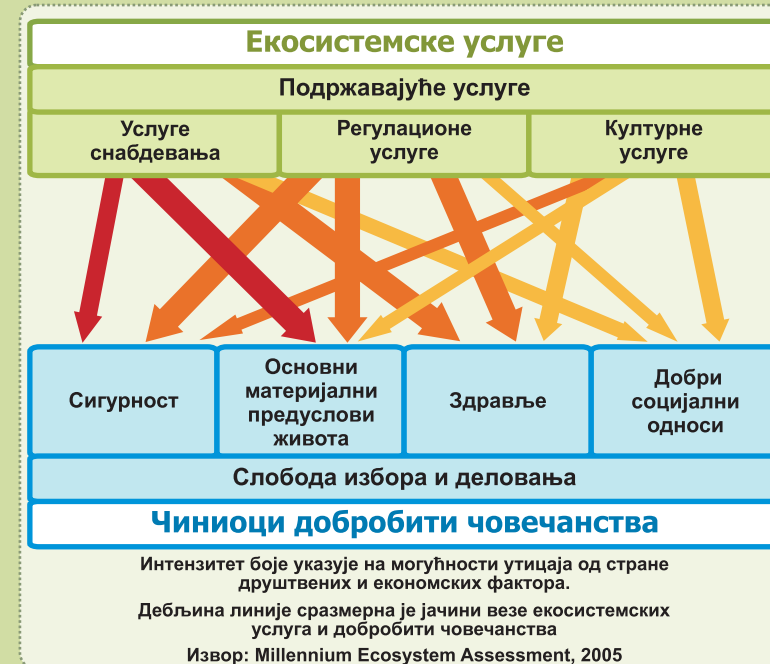
Одрживо коришћење еколошке мреже у функцији руралног развоја

Унапређивање постојећих и формирање нових еколошких коридора, формирање и мултифункционално уређење тампон-појаса треба да се одвија у виду међусекторске сарадње, са укључивањем што већег броја заинтересованих субјеката, на свим нивоима планирања и реализације.

Стање биосфере и добробит човечанства

Земљина биосфера мења се у сталној интеракцији живих бића са неживим факторима нашег окружења. Кружење материје у природи, састав атмосфере и сама клима условљени су овим интеракцијама. Ради наглашавања економског значаја биосфере, за добра и услуге које нам обезбеђује жива природа, примењује се назив „екосистемске услуге“. Настанак и обнављање природних ресурса (храна, вода, огрев, биохемијски продукти и генетички ресурси) обезбеђују услуге снабдевања. Регулационе услуге утичу на климу, хидролошке процесе, пречишћавање вода и третман отпада, смањење ерозије и сл., а продукција биомасе путем фотосинтезе и процеси кружења материје (укључујући и стварање плодног земљишта), припадају подржавајућим услугама. Културне услуге укључују духовни и естетски доживљај, рекреацију, као и могућности формалне и неформалне едукације.

Уништавање делова биосфере, односно замена природних екосистема шумским и пољопривредним културама су подстицали економски развој, али су довели и до непожељених последица. Дошло је до регионалних еколошких промена, као што је несташица воде за пиће, ерозија, ширење пустиња, појачани интензитет поплава, поремећаји у ланцима исхране мора и океана. Научна сазнања о функционисању и стању биосфере указују на чињеницу да стање биосфере непосредно утиче и на квалитет екосистемских услуга. Као одговор на еколошке кризе и са циљем очувања функционалности биосфере формулисани су принципи одрживог развоја. По овим принципима коришћење природних ресурса треба да се одвија на начин којим се обезбеђује њихово очување и за наредне генерације.

Војводина скоро у целини припада Панонском биогеографском региону, у коме преовлађују културни типови предела, значајно измењени људским активностима. Од антропогених подручја доминирају пољопривредне површине, 74,5% њене површине налази под културама. Описано стање је последица развојне стратегије региона током претходна два века, са основним циљем повећања пољопривредних површина. Природна вегетација степских и шумских предела је скоро у потпуности уништена, а одводњавањем су смањена некада пространа влажна станишта. Све веће површине под монокултурама у којима се спроводе интензивне агротехничке мере заједно са арондацијом и комасацијом земљишта, довеле су до униформизација предела. Нестанак малих парцела под различитим усевима и међама, шумарцима између њих, огледа се у смањењу бројности врста, међу њима и ситне пернате и срнеће дивљачи. Подизањем шумских монокултура, одстрањивањем “споредних” врста дрвећа, као и претварањем шума од разnodобних у једнодобне (практично једно-спратне), такође се погоршавају услови за опстанак дивљачи.

Еколошка мрежа у функцији побољшања квалитета ловишта

Расцепканост и изолација остатака природних станишта доводи у питање опстанак угрожених и строго заштићених врста у Војводини, а има негативне последице и по ловну дивљач. Комуникација међу субпопулацијама је отежана, а дивљач је додатно угрожена недостатком места за заклон, размножавање и исхрану. Посебно је отежано осамостаљивање младих јединки у потрази за сопственом територијом. Повезивање изолованих станишта преко **еколошких коридора** је од суштинског значаја за опстанак дивље фауне у Војводини, а самим тим и ловне дивљачи.

Већина врста ловне дивљачи може да користи релативно блиске остатке станишта (ливаде, шумарци и сл.) који формирају низ између великих стаништних комплекса. Овај тип коридора се назива “stepping stone” и омогућава дуже или краће задржавање током дневних или сезонских миграција. Такозвани **линеарни коридори**, који представљају непрекидан појас вегетације служе за кретање ситних врста као што су водоземци, гмизавци, ситни сисари или бескичмењаци. Иако нису неопходни за кретање ловне дивљачи, ови појасеви вегетације могу да се формирају и као ремизе за дивљач. Уређење предела у правцу побољшања квалитета ловишта у складу је са међународним стандардима заштите природе. За крупне представнике фауне шума и за дивљач којима су потребни већи закони, треба обезбедити коридоре који ће се састојати од већих комплекса шума сложене структуре које су повезане појасевима високог зеленила (шикаре, живице, монокултуре са сложеним рубним појасом).

Формирањем заштитног појаса са циљем смањења дифузног загађења са обрађених површина и ерозије, побољшава се квалитет воде. Формирањем заштитног појаса који садржи и травну вегетацију и вишеспратно високо зеленило настају станишта која користи и дивљач као појило и место одмора и заклона.

Одрживи туризам и еколошка мрежа

Заштићена подручја Војводине су очувала своје природне карактеристике захваљујући досадашњем смањеном утицају човека, а на њима су опстале врсте и станишни типови који не подносе негативне утицаје присуства људи или изградњу инфраструктуре неопходне за развој туризма. Зато развој одрживог туризма захтева детаљну анализу рањивости природног добра. Мере и режими заштите природног добра утврђени су законским актима у којима се зонацијом природног добра одређују могућности коришћења простора. За развој туризма најповољнија су подручја под режимом заштите трећег степена и **заштитна зона**, која заузима прелазни положај између антропогеног окружења и природних станишта.

Половина заштићених подручја у Војводини има површину од 100 до 1000 ha и формирана су од субјединица величине од неколико десетина или стотина хектара, на којима се станишта строго заштићених врста директно граниче са обрађеним површинама. Ово стање онемогућује презентацију природног добра и развој сеоског и еко-туризма. Ради смањења загађења, ширења корова и других негативних утицаја потребно је формирати заштитни појас променом намене обрађеног земљишта.

Откупом површина од приватника или заменом површина у приватном и државном власништву за ревитализацију треба обезбедити простор за стварање **заштитних појасева унутар еколошке мреже**. Ревитализована подручја могу обезбедити простор за рекреацију и еко-туризам. Тако би се створио предуслов за укључивање локалних заједница у опремање и одржавање објеката у рекреационим областима и омогућити им стварање прихода на подручју заштићеног добра.

Агро-еколошке мере

У припреми за чланство у ЕУ доношење Националног агро-еколошког програма представља централни део Плана националног руралног развоја. Агро-еколошке мере су обавезан део развојних програма руралних подручја. Субвенције или пореске олакшице су предвиђене за очување традиционалних видова коришћења пољопривредног земљишта, побољшање животне средине и руралног окружења, као и за заштиту биолошке разноврсности аграрних предела, вредних и еколошки осетљивих подручја.

На простору еколошке мреже, ово се посебно односи на увођење органске пољопривреде, побољшање конвенционалних видова пољопривредне производње (правилним руковањем стајњаком, планирањем ђубрења и коришћења пестицида, поштовањем принципа плодореда), подизање и одржавање пољозаштитних појасева и међа, спровођење испаше у складу са карактеристикама и капацитетом пашњака итд.